

בחירות לשינוי פרדיגמות מיושנות

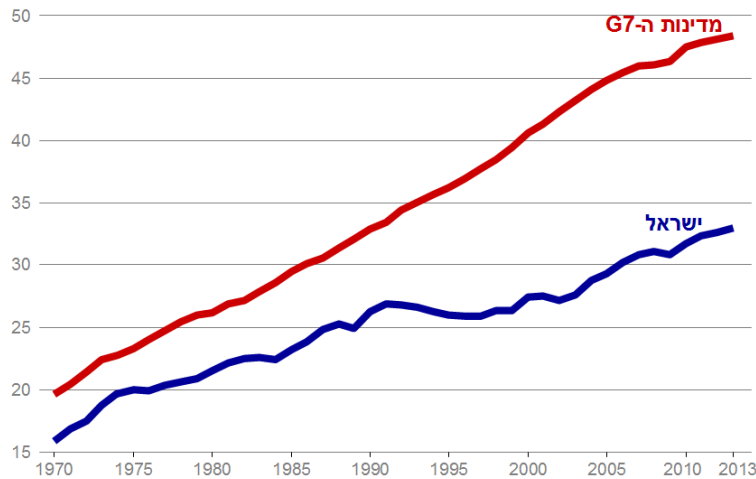
דן בן-דוד

אנו בישורת האחרונה לקראת הבחירות, ועוסקים בסימפטומים – במקרה הטוב – במקום בשורש הבעיות ובחזון ארוך טווח. זה נכון בתחום המדיני-בטחוני וגם בסוגיות כלכליות-חברתיות. הפרדיגמות השתנו, אך השיח נשאר שנות דור מאחור.

ישראל נמצאת בצומת דרכים היסטורי. היא הבית לכמה מהחברות העסקיות החדשניות בעולם וכן למדענים ורופאים ברמה הבינלאומית הגבוהה ביותר. בה בעת, חלק גדול מאוד – וגדל – של האוכלוסייה נשאר מאחור. קיים פער הולך ומעמיק בין מי שנמצא בחזית הטכנולוגיה לבין מי שנמנה עם קבוצות אוכלוסייה מתרחבות המקבלות כלים ותנאים שאינם מספיקים לעבודה במשק מודרני. פער זה בא לידי ביטוי בשיעורים גבוהים של עוני ואי-שוויון בהכנסות וכן ברמה נמוכה של פריון, שהוא הגורם המרכזי לקביעת שכר וליצירת צמיחה כלכלית בת קיימא. הפער בפריון העבודה בין המדינות המפותחות המובילות לבין ישראל גדל בהתמדה מאז שנות השבעים – עם השלכות כבדות על יכולתה של המדינה לשמור בבית את המשכילים והמיומנים ביותר שלה. כבר היום, 50% מהאוכלוסייה כלל אינם משלמים מס הכנסה בזמן ש-20% בלבד אחראיים ל-90% מסך תקבולי מס ההכנסה.

פריון עבודה, 1970-2013

תמ"ג לשעת עבודה בדולרים של 2005*

* לפי יחס כח קניה.

מקור: דן בן-דוד, אוניברסיטת תל-אביב
עיבוד נתוני ה-OECD, הלמ"ס ובנק ישראל

במקום לעסוק בעיקר, מתווכחים הפוליטיקאים על מספר הפלסטינים בגדה המערבית בהקשר של סיפוח השטחים והאפשרות של אובדן הרוב היהודי בעתיד. זו איננה השאלה הרלוונטית. כבר כיום, בתוך גבולות הקו הירוק, איכות ההשכלה שמקבלים כמחצית מתלמידי ישראל בתחומי היסוד נמצאת מתחת לזו של מדינות עולם שלישי. ילדים אלה נוטים להשתייך לקבוצות אוכלוסייה גדולות שגדלות במהירות הרבה ביותר בחברה הישראלית – יהודים וערבים כאחד. מלבד ההשלכות הכלכליות והחברתיות, צריך להיות ברור שחינוך ברמה של עולם שלישי יוביל למשק של עולם שלישי, שלא יוכל להחזיק צבא של עולם ראשון – ובלעדיו תתקשה ישראל לשרוד.

הסוגיה הדמוגרפית כבר מזמן אינה מספר היהודים מול מספר הערבים: דיון מיושן בסוגיית סיפוח של 1.8 או 2.3 מיליון פלסטינים, שרובם בעלי השכלה נמוכה לכל היותר. הפרדיגמה הדמוגרפית הרלוונטית היא שיעור המשכילים והמיומנים באוכלוסייה העתידית של ישראל. כך גם בטחון לאומי אינו רק מטוסים, טנקים ואוגדות. הוא מחייב חברה אזרחית המסוגלת לשאת ולטפח משק משגשג וחדשני שיוכל לספק לישראל את צרכיה הקיומיים. הפנמת עובדה זו מחייבת שינוי טקטוני בפרדיגמת הבטחון הלאומי של ישראל.

ישראל הולכת והופכת למבודדת בעולם לא רק בגלל אנטישמיות גוברת. יהודים צעירים משכילים במערב מאבדים עניין בנו ויש לכך השלכות אסטרטגיות עצומות על עתידנו. הדרך אל ליבם עוברת דרך המעשים והמדיניות בה ננקוט שישכנעו את ילדינו המשכילים והמוכשרים ביותר להישאר כאן. גם הצוות המוביל וגם הנוסעים על הטיטאניק שלנו חייבים לעבור מהדיון השטחי והרדוד על סידור כסאות להתוויית תפנית מהותית בדרכה של האניה כולה. זו העת להבדיל בין סימפטומים לטיפול שורש – רגע בן-גוריוני המחייב מנהיגות עם חזון, ידע ועוז לשינוי פרדיגמות מיושנות.